

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-6-14/DJ

Warszawa, 31 grudnia 2014 r.

DECYZJA nr RWA- 30/2014

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

uznaje się, że działanie ALMA MATER Szkoły Języków Obcych Wiesław Brzozowy spółki jawnej z siedzibą w Ostrołęce polegające na stosowaniu we wzorcach umownych postanowień o treści:

1. *„Nieterminowe regulowanie zobowiązań spowoduje zawieszenie uczęszczania ucznia na zajęcia lub rozwiązanie umowy i wystąpienie z wezwaniem o zapłatę pozostałych należności tj. rat za cały rok szkolny” (§ 4 ust. 1 „Umowy”);*
2. *„Pisemna rezygnacja złożona w innych terminach niż wymienione wyżej (§ 5 pkt 1 i 2) nakłada obowiązek zapłaty kary umownej. Wysokość kary wynosi 50% pozostałej należności za kurs” (§ 5 ust. 3 „Umowy”);*
3. *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości słuchaczy danej grupy” (§ 7 ust. 1 „Umowy”);*
4. *„Wprowadzone przez Dyrektora zmiany nauczyciela, zmiana godzin zajęć wprowadzona na żądanie większości słuchaczy oraz zmiana lokalizacji sali lekcyjnej w granicach administracyjnych miasta (gminy) nie stanowią podstawy rozwiązania umowy z przyczyn obciążających ALMA MATER” (§ 7 ust. 2 „Umowy”);*
5. *„W przypadku naruszenia Regulaminu Placówki i utrudniania prowadzenia zajęć ALMA MATER zastrzega sobie prawo natychmiastowego rozwiązania umowy ze Słuchaczem i obciążenia go pełnymi kosztami roku szkolnego” (§ 9 „Umowy”);*

6. „W przypadku nieterminowego dokonywania płatności ALMA MATER ma prawo (...) doliczyć koszty sporządzenia i przekazania upomnień oraz wezwań do zapłaty” (pkt III.3 „Regulaminu płatności i promocji”);

stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – **i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

nakłada się na ALMA MATER Szkołę Języków Obcych Wiesław Brzozowy spółkę jawną z siedzibą w Ostrołęce **karę pieniężną** w wysokości **3 769 zł (słownie: trzy tysiące siedemset sześćdziesiąt dziewięć złotych)** płatną do budżetu państwa z tytułu naruszeń określonych w pkt. I.3 i I.4 niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Warszawie (dalej: Prezes UOKiK lub Prezes Urzędu) przeprowadziła postępowanie wyjaśniające, w toku którego zwróciła się do ALMA MATER Szkoły Języków Obcych Wiesław Brzozowy spółki jawnej z siedzibą Ostrołęce (dalej: ALMA MATER lub Spółka) o przekazanie wszelkich stosowanych w obrocie z konsumentami wzorców umownych ze wskazaniem zakresu ich zastosowania oraz dat ich wprowadzenia do obrotu.

Analiza przedstawionych informacji i wzorców umownych wykazała, że istnieją podstawy do postawienia Spółce zarzutów stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z powyższym w dniu 27 marca 2014 r. Prezes UOKiK wszczął postępowanie w związku z podejrzeniem, iż zawarcie przez ALMA MATER w stosowanych wzorcach umownych postanowień o treści:

1. „Nieterminowe regulowanie zobowiązań spowoduje zawieszenie uczęszczania ucznia na zajęcia lub rozwiązanie umowy i wystąpienie z wezwaniem o zapłatę pozostałych należności tj. rat za cały rok szkolny” (§ 4 ust. 1 „Umowy”);
2. „Pisemna rezygnacja złożona w innych terminach niż wymienione wyżej (§ 5 pkt 1 i 2) nakłada obowiązek zapłaty kary umownej. Wysokość kary wynosi 50% pozostałej należności za kurs” (§ 5 ust. 3 „Umowy”);

3. *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości słuchaczy danej grupy” (§ 7 ust. 1 „Umowy”);*
4. *„Wprowadzone przez Dyrektora zmiany nauczyciela, zmiana godzin zajęć wprowadzona na żądanie większości słuchaczy oraz zmiana lokalizacji sali lekcyjnej w granicach administracyjnych miasta (gminy) nie stanowią podstawy rozwiązania umowy z przyczyn obciążających ALMA MATER” (§ 7 ust. 2 „Umowy”);*
5. *„W przypadku naruszenia Regulaminu Placówki i utrudniania prowadzenia zajęć ALMA MATER zastrzega sobie prawo natychmiastowego rozwiązania umowy ze Słuchaczem i obciążenia go pełnymi kosztami roku szkolnego” (§ 9 „Umowy”);*
6. *„W przypadku nieterminowego dokonywania płatności ALMA MATER ma prawo (...) doliczyć koszty sporządzenia i przekazania upomnień oraz wezwań do zapłaty” (pkt III.3 „Regulaminu płatności i promocji”);*

może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. (dalej: rejestr postanowień niedozwolonych lub rejestr), co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.; dalej: u.o.k.i.k.).

Pismem z dnia 27 marca 2014 r. Spółka została zawiadomiona o wszczęciu przedmiotowego postępowania administracyjnego. W odpowiedzi na zawiadomienie Spółka pismem z dnia 5 maja 2014 r. wskazała, iż wyraża wolę współpracy z Prezesem UOKiK celem dostosowania treści wzorców umów do obowiązujących przepisów prawa. Jednocześnie ALMA MATER wskazała, że prowadząc szkołę językową musi mieć na względzie nie tylko dobro jednego konsumenta, który z wiadomych tylko sobie przyczyn rezygnuje z nauki, ale także dobro pozostałych słuchaczy. Spółka podniosła, że podejmowana przez słuchacza decyzja o rezygnacji z kursu w dowolnym jego momencie ma finansowe przełożenie na pozostałych słuchaczy, bowiem ALMA MATER dostosowuje ilość kadry nauczycielskiej i liczbę godzin lekcyjnych do liczby słuchaczy w grupie.

Mając na względzie, że w ww. piśmie Spółka wyraziła wolę współpracy z Prezesem Urzędu celem wyeliminowania z obrotu postanowień niedozwolonych, Prezes UOKiK pismem z dnia 12 maja 2014 r. ponownie poinformował Spółkę o możliwości i sposobie złożenia przez Spółkę zobowiązania w trybie art. 28 u.o.k.i.k. Na pismo to Spółka nie udzieliła odpowiedzi.

Pismem z dnia 31 października 2014 r. Prezes UOKiK wezwał Spółkę do przekazania informacji o przychodach osiągniętych przez współników spółki w roku 2013 oraz innych informacji niezbędnych dla rozstrzygnięcia przedmiotowego postępowania. Spółka przekazała te dane pismem z dnia 13 listopada 2014 r.

Prezes UOKiK zawiadomił Spółkę o zakończeniu postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie Spółka została poinformowana o prawie zapoznania się z materiałem dowodowym zebrany w aktach sprawy oraz wypowiedzenia się co do niego w wyznaczonym terminie.

Spółka skorzystała z możliwości zapoznania się z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach niniejszego postępowania w dniu 12 grudnia 2014 r., a pismem z dnia 19 grudnia 2014 r. ostatecznie ustosunkowała się do zebranego w sprawie materiału dowodowego.

**Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ustalił, co następuje:**

ALMA MATER Szkoła Języków Obcych Wiesław Brzozowy spółka jawna z siedzibą w Ostrołęce jest spółką prawa handlowego, działającą na podstawie wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIV Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000418252.

Przedmiotem działalności ALMA MATER jest świadczenie usług w zakresie nauki języków obcych.

Przy zawieraniu z konsumentami umów o naukę Spółka posługuje się wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 ustawy Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 121; dalej: k.c.)

Spółka co najmniej począwszy od roku szkolnego 2012/2013 posługiwała się wzorcami: „Umowy” i „Regulaminu płatności i promocji”, który występował w kilku wersjach dostosowanych do rodzaju kursu tj. jako: „Regulamin płatności i promocji dla klientów kursów ALMA MATER Szkoły Języków Obcych sp. j. w roku szkolnym 2012/13 Kursy dla młodzieży i dorosłych”, „Regulamin płatności i promocji dla klientów kursów ALMA MATER Szkoły Języków Obcych sp. j. w roku szkolnym 2012/13 Kursy dla dzieci”, „Regulamin płatności i promocji dla nowych słuchaczy kursów zorganizowanych przez ALMA MATER Szkołę Języków Obcych w roku szkolnym 2012/13 dla młodzieży (od 13 roku życia) i dorosłych” i „Regulamin płatności i promocji dla nowych słuchaczy kursów zorganizowanych przez ALMA MATER Szkołę Języków Obcych w roku szkolnym 2012/13 dla dzieci (do 12 roku życia)”.

We wzorcu umownym zatytułowanym „Umowa” Spółka zamieściła:

1. w § 4 ust. 1 wzorca postanowienie o treści: *„Nieterminowe regulowanie zobowiązań spowoduje zawieszenie uczęszczania ucznia na zajęcia lub rozwiązanie umowy i wystąpienie z wezwaniem o zapłatę pozostałych należności tj. rat za cały rok szkolny”;*

2. w § 5 ust. 3 wzorca postanowienie o treści: *„Pisemna rezygnacja złożona w innych terminach niż wymienione wyżej (§ 5 pkt 1 i 2) nakłada obowiązek zapłaty kary umownej. Wysokość kary wynosi 50% pozostałej należności za kurs”*;
3. w § 7 ust. 1 wzorca postanowienie o treści: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości słuchaczy danej grupy”*;
4. w § 7 ust. 2 wzorca postanowienie o treści: *„Wprowadzone przez Dyrektora zmiany nauczyciela, zmiana godzin zajęć wprowadzona na żądanie większości słuchaczy oraz zmiana lokalizacji sali lekcyjnej w granicach administracyjnych miasta (gminy) nie stanowią podstawy rozwiązania umowy z przyczyn obciążających ALMA MATER”*;
5. w § 9 wzorca postanowienie o treści: *„W przypadku naruszenia Regulaminu Placówki i utrudniania prowadzenia zajęć ALMA MATER zastrzega sobie prawo natychmiastowego rozwiązania umowy ze Słuchaczem i obciążenia go pełnymi kosztami roku szkolnego”*.

We wszystkich wersjach wzorca „Regulaminu płatności i promocji” Spółka zamieściła zaś w pkt III.3 postanowienie o treści: *„W przypadku nieterminowego dokonywania płatności ALMA MATER ma prawo (...) doliczyć koszty sporządzenia i przekazania upomnień oraz wezwań do zapłaty”*.

Od 1 września 2014 r. Spółka wprowadziła do stosowanego wzorca „Umowy” następujące zmiany:

1. postanowienie § 4 ust. 1 wzorca Spółka zastąpiła postanowieniem o treści: *„Nieterminowe regulowanie zobowiązań może spowodować zawieszenie uczęszczania Słuchacza na zajęcia lub rozwiązanie umowy i wystąpienie z wezwaniem o zapłatę kary umownej określonej w §5 pkt. 3”*;
2. postanowieniu § 7 ust. 1 wzorca Spółka nadała brzmienie: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną, proces nauczania i posiada prawo w ważnych, uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości Słuchaczy danej grupy albo metodyka szkolnego. Za ważne przyczyny uzasadniające wprowadzenie zmian uznaje się w szczególności: - chorobę nauczyciela i inne przypadki losowe leżące po stronie nauczyciela, - rezygnację z pracy przez nauczyciela, - inne wyjątkowe okoliczności, nie dające się przewidzieć przed rozpoczęciem roku szkolnego”*;
3. postanowienie § 9 wzorca Spółka zastąpiła postanowieniem § 8 o treści: *„W przypadku naruszenia Regulaminu i utrudniania prowadzenia zajęć ALMA MATER zastrzega sobie prawo natychmiastowego rozwiązania umowy ze Słuchaczem i obciążenia go karą umowną w wysokości określonej w § 5 pkt 3 umowy”*.

Prezes UOKiK ustalił, że w rejestrze postanowień niedozwolonych zamieszczone zostały następujące postanowienia:

- pod nr. 905: *„Jeżeli opóźnienie z wpłatami rat przekroczy 30 dni Szkoła może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym i żądać brakującej wpłaty za całość kursu”* – uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK) z dnia 5 sierpnia 2006 r., sygn. akt XVII AmC 65/05 (wpis do rejestru w dniu 18 października 2006 r.);
- pod nr. 1248: *„Dyscyplinarne wykreślenie z listy słuchaczy lub zawieszenie w prawach słuchacza nie zwalnia Zleceniodawcy z obowiązku uregulowania opłat czesnego za semestr do pełnej wysokości”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 4 sierpnia 2004 r., sygn. akt XVII AmC 46/03 (wpis do rejestru w dniu 3 września 2007 r.);
- pod nr. 1199: *„Słuchacz ma prawo do zwrotu części opłaty za niewykorzystane zajęcia po potrąceniu opłaty rejestracyjnej oraz kary umownej stanowiącej równowartość 25% niewykorzystanej kwoty. Słuchacz rezygnujący z kursu w czasie jego trwania traci prawo do przyznanych rabatów”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 18 maja 2006 r., sygn. akt XVII AmC 64/04 (wpis do rejestru w dniu 5 lipca 2007 r.);
- pod nr. 1345: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany lektorów oraz godziny zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek metodyka szkolnego”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 18 października 2006 r., sygn. akt XVII AmC 13/06 (wpis do rejestru w dniu 22 lutego 2008 r.);
- pod nr. 1346: *„Zmiany wprowadzone przez dyrektora w zakresie wskazanym w par. 7 pkt 1 lub zmiana miejsca prowadzenia zajęć, siedziby ALMA MATER w granicach miasta, gminy nie daje podstaw do rozwiązania umowy”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 18 października 2006 r., sygn. akt XVII AmC 13/06 (wpis do rejestru 22 lutego 2008 r.);
- pod nr. 961: *„Zleceniobiorca ma prawo usunięcia uczestnika szkolenia z pojedynczych zajęć lub dyscyplinarnego usunięcia z kursu, bez prawa zwrotu poniesionych opłat, w następujących przypadkach: - stawienia się na zajęcia dydaktyczne w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających, - podejmowania przez uczestnika szkolenia działań powszechnie nieakceptowanych społecznie, utrudniających pracę lektorów lub dezorganizujących działalność grupy dydaktycznej”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt XVII AmC 15/05 (wpis do rejestru w dniu 27 listopada 2006 r.);
- pod nr. 4619: *„Słuchacz zobowiązuje się do: (...) pokrycia wszelkich kosztów poniesionych przez Szkołę Morską w związku z rezygnacją Słuchacza ze studiów albo wykreśleniem go z listy uczniów, z przyczyn leżących po jego stronie”* – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 17 stycznia 2013 r., sygn. akt XVII AmC 4364/12 (wpis do rejestru w dniu 14 maja 2013 r.);

- pod nr. 3013: „*Za przesłanie wezwania do zapłaty Uczelnia pobiera opłatę wg Tabeli opłat*”
- uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 6 kwietnia 2011 r., sygn. akt XVII AmC 3770/10 (wpis do rejestru w dniu 11 kwietnia 2012 r.);
- pod nr. 3569: „*Za pisemne wezwanie pobiera się zryczałtowaną opłatę w kwocie 20 zł*” - uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 27 kwietnia 2012 r., sygn. akt XVII AmC 5533/11 (wpis do rejestru w dniu 8 sierpnia 2012 r.);
- pod nr. 3770 w brzmieniu: „*Koszty wewnętrznego postępowania windykacyjnego oraz postępowania sądowego obciążają Abonenta*” – uznane za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 10 sierpnia 2012 r., sygn. akt XVII AmC 3629/11 (wpis do rejestru w dniu 5 października 2012 r.).

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje

Zagrożenie interesu publicznoprawnego

Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami Spółki. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanki stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

Zgodnie z art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k., „*zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*”, przez które stosownie do definicji zawartej w art. 24 ust. 2 rozumie się „*godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy*”.

Jednocześnie przepis ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesy konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (pkt 1), naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie następujących przesłanek:

- A) kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy;
- B) działanie to jest bezprawne;
- C) działanie to godzi w zbiorowy interes konsumentów.

Przedsiębiorca

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera legalną definicję przedsiębiorcy. Zgodnie z jej art. 4 pkt 1, pod pojęciem tym należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.) oraz: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu, d) związek przedsiębiorców w rozumieniu pkt 2 – na potrzeby przepisów dotyczących (...) praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.¹ Natomiast w myśl art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Właściwą dla przedsiębiorcy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 ww. ustawy).

ALMA MATER Szkoła Języków Obcych Wisław Brzozowy sp. j. z siedzibą w Ostrołęce jest spółką prawa handlowego wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą. Nie ulega zatem wątpliwości, iż posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 u.o.k.i.k. Oznacza to, że przy wykonywaniu działalności gospodarczej Spółka podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. Tym samym jej działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Bezprawność

Bezprawność w rozumieniu przepisów z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa, ale także z zasadami współżycia społecznego bądź dobrymi obyczajami bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy zatem ustalenie,

¹ trzeci człon definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 4 pkt 1 [lit. c)] uokik znajduje zastosowanie wyłącznie w postępowaniach w sprawach koncentracji.

że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa, zasadami współżycia społecznego czy dobrymi obyczajami.

Bezprawność działań Spółki wynika z naruszenia art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k. Jak bowiem wskazał SOKiK w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII AmA 51/03), w oparciu o art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustalili się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 ustawy Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 101 ze zm., dalej: k.p.c.).

Należy bowiem podnieść, że stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone zostało wpisane do rejestru postanowień niedozwolonych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok SOKiK, wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania, ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. *„Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes”*². Przepis art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distinguente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, posługującego się taką klauzulą w stosowanych przez siebie wzorcach umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok SOKiK od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) jednoznacznie wskazał, iż *„stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów”*. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień niedozwolonych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania

² H. Ciepła, „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.” T. II, wydanie 3, s. 249

zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, że klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame, nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażen, zmiana szyku zdania czy zastosowanie synonimów nie eliminuje abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. Dla istnienia możliwości uznania dwóch postanowień za tożsame, wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *„Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame”* (wyrok SOKiK z dnia 25 maja 2005 r., sygn. akt XVII AmA 46/04). Stanowisko to znalazło również potwierdzenie w uchwale SN z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06), w której Sąd ten argumentował, iż *„stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru”*.

W celu wykazania bezprawności działań przedsiębiorcy konieczne jest zatem ustalenie, że treść postanowień zawartych w stosowanym przez niego wzorcu umownym mieści się w hipotezach klauzul wpisanych do rejestru.

Pkt I.1 sentencji decyzji

W § 4 ust. 1 „Umowy” Spółka zamieściła postanowienie o treści: *„Nieterminowe regulowanie zobowiązań spowoduje zawieszenie uczęszczania ucznia na zajęcia lub rozwiązanie umowy i wystąpienie z wezwaniem o zapłatę pozostałych należności tj. rat za cały rok szkolny”*.

W ocenie Prezesa UOKiK, przywołane postanowienie umowne jest tożsame z następującymi postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień niedozwolonych:

- pod nr. 905: *„Jeżeli opóźnienie z wpłatami rat przekroczy 30 dni Szkoła może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym i żądać brakującej wpłaty za całość kursu”* – uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 5 sierpnia 2006 r., sygn. akt XVII AmC 65/05 (wpis do rejestru w dniu 18 października 2006 r.);
- pod nr. 1248: *„Dyscyplinarne wykreślenie z listy słuchaczy lub zawieszenie w prawach słuchacza nie zwalnia Zleceniodawcy z obowiązku uregulowania opłat czesnego za semestr do pełnej wysokości”* – uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 4 sierpnia 2004 r., sygn. akt XVII AmC 46/03 (wpis do rejestru w dniu 3 września 2007 r.);

Zarówno postanowienie stosowane przez Spółkę, jak i postanowienia z rejestru, zastrzegają przedsiębiorcom uprawnienie do żądania od konsumenta opłaty za cały kurs, mimo niekorzystania przez niego z usług świadczonych przez przedsiębiorcę ze względu na rozwiązanie umowy przez przedsiębiorcę i wykreślenie konsumenta z listy słuchaczy.

Porównywane postanowienia jednakowo zatem godzą w interes konsumentów. Nie ulega zatem wątpliwości, że cel tych postanowień jest taki sam.

Dokonana przez Spółkę zmiana w zakresie treści tego postanowienia nie wyeliminowała jego abuzywnego charakteru. W nowym obowiązującym od 1 września 2014 r. postanowieniu obowiązek uiszczenia rat za cały rok szkolny zastąpiono obowiązkiem uiszczenia kary umownej określonej w § 5 ust. 3 wzorca, tj. kary w wysokości 50% należności pozostałych wobec Szkoły. Z uwagi na fakt, że postanowienie § 5 ust. 3 „Umowy”, w ocenie Prezesa UOKiK, z uwagi na nadmierną wysokość przewidywanej kary również stanowi niedozwolone postanowienie umowne (o czym mowa w pkt. I.2), brak podstaw do przyjęcia, że Spółka poprzez wprowadzenie opisanych zmian zaniechała stosowania niedozwolonego postanowienia umownego.

Pkt I.2 sentencji decyzji

W § 5 ust. 3 „Umowy” Spółka zawarła postanowienie o treści: *„Pisemna rezygnacja złożona w innych terminach niż wymienione wyżej (§ 5 pkt 1 i 2) nakłada obowiązek zapłaty kary umownej. Wysokość kary wynosi 50% pozostałej należności za kurs”. Zgodnie zaś ze wskazanym w przywołanym postanowieniu § 5 pkt 1 „Umowy”, „Słuchacz/Rodzic może w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy odstąpić od niej bez podania przyczyny. W takim przypadku umowa rozwiązuje się z dniem odstąpienia, a dokonana przez Słuchacza/Rodzica wpłata podlega zwrotowi w pełnej wysokości (nie dotyczy kwoty wpisowego § 3)”, zgodnie zaś z § 5 pkt 2 „Umowy”, „pisemna rezygnacja z nauki w ALMA MATER złożona przez Słuchacza/Rodzica lub Opiekuna Słuchacza w okresie od 30. czerwca do 10. września będzie skutkowałą rozwiązaniem umowy o naukę w pozostałych latach bez jakichkolwiek wzajemnych skutków finansowych”.*

Zdaniem Prezesa UOKiK, przywołane postanowienie umowne jest tożsame postanowieniem wpisanymi do rejestru postanowień niedozwolonych pod nr. 1199: *„Słuchacz ma prawo do zwrotu części opłaty za niewykorzystane zajęcia po potrąceniu opłaty rejestracyjnej oraz kary umownej stanowiącej równowartość 25% niewykorzystanej kwoty. Słuchacz rezygnujący z kursu w czasie jego trwania traci prawo do przyznanych rabatów”* - uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 18 maja 2006 r., sygn. akt XVII AmC 64/04 (wpis do rejestru w dniu 5 lipca 2007 r.).

Zarówno postanowienie stosowane przez Spółkę, jak i przywołane postanowienie wpisane do rejestru, przewidują karę umowną płatną w przypadku rezygnacji z kursu w trakcie jego trwania.

Jak wynika z przywołanych wyżej postanowień „Umowy”, konsument nie ponosi na rzecz Spółki opłaty w związku z rezygnacją z umowy tylko wówczas, gdy rezygnację złoży w terminie 14 dni od zawarcia umowy lub, gdy rezygnację z nauki w kolejnym roku szkolnym złoży w okresie od 30. czerwca do 10. września. Każdy inny przypadek rezygnacji z umowy zobowiązuje słuchaczy do zapłaty kary w wysokości 50% pozostałej należności za kurs. Wysokość kary umownej zastrzeżonej przez Spółkę jest wyższa od wysokości kary

zastrzeżonej w postanowieniu nr 1199 (25% niewykorzystanej opłaty), co pozwala uznać, że postanowienie to mieści się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru.

Uznać zatem należy, że postanowienie stosowane przez Spółkę jest tożsame z przywołanym postanowieniem wpisanym do rejestru.

Pkt I.3 sentencji decyzji

W § 7 ust. 1 „Umowy” Spółka stosuje postanowienie o treści: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości słuchaczy danej grupy”*.

Zdaniem Prezesa Urzędu, wskazane postanowienie jest tożsame z postanowieniem zamieszczonym w rejestrze postanowień niedozwolonych pod nr. 1345 w brzmieniu: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną i proces nauczania, co uprawnia go w uzasadnionych przypadkach do zmiany lektorów oraz godziny zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek metodyka szkolnego”*, uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 18 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 13/06) i wpisanym do rejestru w dniu 22 lutego 2008 r.

Postanowienie zamieszczone we wzorcu umownym wykorzystywanym przez Spółkę, jak i porównywane z nim postanowienie z rejestru, uznane za niedozwolone w postępowaniu sądowym przeprowadzonym wobec Spółki, mają niemal identyczną treść. Oba postanowienia uprawniają dyrektora ALMA MATER do zmian nauczycieli i godzin zajęć, a zatem do dokonywania jednostronnych zmian istotnych cech świadczenia, bez wskazania ważnych, konkretnych i obiektywnych przyczyn takich zmian.

Nie ulega zatem wątpliwości, że porównywane postanowienia są tożsame.

Kwestionowane postanowienie w nowym wzorcu umownym otrzymało brzmienie: *„Dyrektor ALMA MATER jest odpowiedzialny za kadre dydaktyczną, proces nauczania i posiada prawo w ważnych, uzasadnionych przypadkach do zmiany nauczycieli oraz godzin zajęć z własnej inicjatywy lub na wniosek większości Słuchaczy danej grupy albo metodyka szkolnego. Za ważne przyczyny uzasadniające wprowadzenie zmian uznaje się w szczególności: - chorobę nauczyciela i inne przypadki losowe leżące po stronie nauczyciela, - rezygnację z pracy przez nauczyciela, - inne wyjątkowe okoliczności, nie dające się przewidzieć przed rozpoczęciem roku szkolnego”*. Zdaniem Prezesa Urzędu, literalna zmiana tego postanowienia nie doprowadziła do wyeliminowania jego abuzywnego charakteru. Spółka w nowym postanowieniu wskazała, że opisane zmiany będą dokonywane w „ważnych” przypadkach i podała przykłady takich przypadków. Z treści postanowienia w sposób oczywisty jednak wynika, że katalog tych przypadków ma charakter otwarty. Spółka użyła sformułowania „w szczególności”, co oznacza, że zmiany lektorów oraz godzin zajęć mogą następować również z innych przyczyn niż wymienione w postanowieniu. Samo zawarcie w postanowieniu zastrzeżenia, że zmiany będą następować w „ważnych” przypadkach ma charakter wyłącznie deklaratoryjny, bowiem to Spółka będzie każdorazowo

decydować, czy konkretna przyczyna jest ważna i uzasadnia wprowadzenie zmian w opisanym wyżej zakresie. Z uwagi na powyższe, w ocenie Prezesa Urzędu, uznać należy, że analizowane postanowienie jest nadal tożsame z postanowieniem nr 1345 z rejestru.

Pkt I.4 sentencji decyzji

W § 7 ust. 2 „Umowy” ALMA MATER zamieściła postanowienie o treści: „*„Wprowadzone przez Dyrektora zmiany nauczyciela, zmiana godzin zajęć wprowadzona na żądanie większości słuchaczy oraz zmiana lokalizacji sali lekcyjnej w granicach administracyjnych miasta (gminy) nie stanowią podstawy rozwiązania umowy z przyczyn obciążających ALMA MATER”.*

Zdaniem Prezesa Urzędu, wskazane postanowienie jest tożsame z postanowieniem zamieszczonym w rejestrze postanowień niedozwolonych pod nr. 1346 w brzmieniu: „*Zmiany wprowadzone przez dyrektora w zakresie wskazanym w par. 7 pkt 1 lub zmiana miejsca prowadzenia zajęć, siedziby ALMA MATER w granicach miasta, gminy nie daje podstaw do rozwiązania umowy*”, uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 18 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 13/06) i wpisanym do rejestru w dniu 22 lutego 2008 r.

Oba wykorzystywane przez Spółkę postanowienia, tj. postanowienie uznane przez SOKiK za niedozwolone w 2006 r., jak i postanowienie aktualnie stosowane we wzorcu umownym przez Spółkę, w ocenie Prezesa UOKiK, są tożsame. Oba postanowienia bowiem przewidują zmiany istotnych cech świadczenia i wyłączają w takiej sytuacji prawo konsumenta do rezygnacji z dalszej nauki.

Pkt I.5 sentencji decyzji

W § 9 „Umowy” znajduje się postanowienie w brzmieniu: „*W przypadku naruszenia Regulaminu Placówki i utrudniania prowadzenia zajęć ALMA MATER zastrzega sobie prawo natychmiastowego rozwiązania umowy ze Słuchaczem i obciążenia go pełnymi kosztami roku szkolnego*”.

W ocenie Prezesa UOKiK, postanowienie to jest tożsame z następującymi postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień niedozwolonych:

- pod nr. 961: „*Zleceniobiorca ma prawo usunięcia uczestnika szkolenia z pojedynczych zajęć lub dyscyplinarnego usunięcia z kursu, bez prawa zwrotu poniesionych opłat, w następujących przypadkach: - stawienia się na zajęcia dydaktyczne w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających, - podejmowania przez uczestnika szkolenia działań powszechnie nieakceptowanych społecznie, utrudniających pracę lektorów lub dezorganizujących działalność grupy dydaktycznej*” – uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt XVII AmC 15/05, wpisanym do rejestru w dniu 27 listopada 2006 r.;

- pod nr. 4619: „*Słuchacz zobowiązuje się do: (...) pokrycia wszelkich kosztów poniesionych przez Szkołę Morską w związku z rezygnacją Słuchacza ze studiów albo wykreśleniem go z listy uczniów, z przyczyn leżących po jego stronie*” – uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 17 stycznia 2013 r., sygn. akt XVII AmC 4364/12, wpisanym do rejestru w dniu 14 maja 2013 r.

Postanowienie stosowane przez Spółkę daje jej prawo do rozwiązania ze słuchaczem umowy w przypadku utrudniania przez słuchacza zajęć bądź naruszenia przez niego obowiązującego w szkole regulaminu, oraz do obciążenia słuchacza w takiej sytuacji pełnymi kosztami tego kursu. Zdaniem Prezesa UOKiK, postanowienie to jest tożsame z postanowieniami nr 961 i 4619 z rejestru. Pierwsze ze wskazanych postanowień również uprawnia przedsiębiorcę do dyscyplinarnego usunięcia konsumenta z kursu (m. in. w przypadku utrudniania pracy lektorów), bez prawa zwrotu wniesionych opłat, drugie zaś zobowiązuje słuchacza do pokrycia pełnych kosztów studiów, mimo wykreślenia go z listy słuchaczy z przyczyn leżących po jego stronie. Wszystkie wskazane postanowienia obarczają zatem konsumenta obowiązkiem uiszczenia pełnej opłaty, mimo niekorzystania przez niego z usług świadczonych przez przedsiębiorcę na skutek wykreślenia go z listy słuchaczy i rozwiązania umowy.

Porównywane postanowienia w jednakowy zatem sposób określają prawa i obowiązki konsumentów w analogicznych stanach faktycznych.

W nowym postanowieniu „Umowy” obowiązującym od 1 września 2014 r. obowiązek uiszczenia rat za cały rok szkolny Spółka zastąpiła obowiązkiem uiszczenia kary umownej określonej w § 5 ust. 3 wzorca, tj. kary w wysokości 50% należności pozostałych wobec Szkoły. W związku z tym, że postanowienie § 5 ust. 3 „Umowy”, w ocenie Prezesa UOKiK, z uwagi na nadmierną wysokość przewidywanej kary również stanowi niedozwolone postanowienie umowne (o czym mowa w pkt. I.2), brak podstaw do przyjęcia, że Spółka poprzez wprowadzenie opisanych zmian doprowadziła do wyeliminowania abuzywnego charakteru stosowanego postanowienia.

Pkt I.6 sentencji decyzji

W pkt. III.3 „Regulaminu płatności i promocji” ALMA MATER zamieściła postanowienie, zgodnie z którym „*W przypadku nieterminowego dokonywania płatności AMA MATER ma prawo (...) doliczyć koszty sporządzenia i przekazania upomnień oraz wezwań do zapłaty*”.

Zdaniem Prezesa Urzędu, wskazane postanowienie jest tożsame z postanowieniami zamieszczonymi w rejestrze postanowień niedozwolonych:

- pod nr. 3013 w brzmieniu: „*Za przesłanie wezwania do zapłaty Uczelnia pobiera opłatę wg Tabeli opłat*”, uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 6 kwietnia 2011 r. (sygn. akt XVII AmC 3770/10) i wpisanym do rejestru w dniu 11 kwietnia 2012 r.;

- pod nr. 3569 w brzmieniu: „*Za pisemne wezwanie pobiera się zryczałtowaną opłatę w kwocie 20 zł*”, uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 27 kwietnia 2012 r. (sygn. akt XVII AmC 5533/11) i wpisanym do rejestru w dniu 8 sierpnia 2012 r.;

- pod nr. 3770 w brzmieniu: „*Koszty wewnętrznego postępowania windykacyjnego oraz postępowania sądowego obciążają Abonenta*”, uznanym za niedozwolone wyrokiem SOKiK z 10 sierpnia 2012 r. (sygn. akt XVII AmC 3629/11) i wpisanym do rejestru w dniu 5 października 2012 r.

Zarówno postanowienia stosowane przez Spółkę, jak i przywołane postanowienia zamieszczone w rejestrze uprawniają przedsiębiorców do pobierania od konsumentów dodatkowych opłat związanych z windykacją należności. W orzecznictwie kwestionowana jest zarówno sama możliwość pobierania przez przedsiębiorcę od konsumenta dodatkowych opłat z tytułu podejmowanych czynności windykacyjnych, jak i brak precyzji postanowień statuujących takie uprawnienie przedsiębiorcy.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 sierpnia 2012 r., sygnatura akt XVII AmC 1382/11, SOKiK wskazał, iż „*brak jest jakiegokolwiek normy prawnej upoważniającej pozwaną do prowadzenia postępowania windykacyjnego, co oznacza, że może ona dochodzić swoich roszczeń na zasadach ogólnych, tj. na drodze sądowej. Jest to zarazem jedyny i prawnie dopuszczalny sposób dochodzenia roszczeń, któremu pozwana jest obowiązana się podporządkować. Z kolei koszty dochodzenia roszczeń na drodze postępowania sądowego są kompensowane zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażoną w art. 98 k.p.c. z którego to przepisu wynika, że strona przegrywająca sprawę w całości obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw. Podejmowanie natomiast przez wierzyciela innych czynności w celu odzyskania długu odbywa się na jego koszt i ryzyko. Egzekwowanie należnych od klientów spłat na drodze postępowania windykacyjnego jest zatem wyłącznie kwestią wyboru wierzyciela, nie jest bowiem podstawową, normalną formą egzekwowania świadczeń od dłużników. Tak więc skoro pozwana w przypadku nieterminowej spłaty zobowiązań swoich klientów decyduje się na prowadzenie procedury windykacyjnej to obowiązana jest również do jej pokrycia. Obciążanie natomiast dłużnika tymi kosztami jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów, gdyż nie są to czynności niezbędne, a koszty monitu mieszczą się w ramach obowiązku współdziałania przy wykonaniu zobowiązania przez wierzyciela zgodnie z art. 354 § 2 k.p.c.*”

Z orzecznictwa SOKiK wynika także, że o abuzywności postanowień uprawniających przedsiębiorcę do obciążania konsumenta opłatami windykacyjnymi świadczą m.in. brak wskazania kosztów poszczególnych czynności windykacyjnych, brak określenia czynności, które w ramach tego postępowania zostaną podjęte, czy też w jakich odstępach czasowych będzie się to odbywać. W uzasadnieniu wyroku z dnia 6 sierpnia 2009 r., sygn. akt XVII AmC 624/09, SOKiK wskazał, że analizowane przez niego postanowienie „*poprzez brak określenia procedur, jakimi bank kieruje się przy podejmowaniu czynności związanych dochodzeniem swoich należności, może prowadzić do dowolności działania pozwanego w zakresie zasad, terminów czy częstotliwości korzystania z tych środków i w związku z tym znacznego zwiększenia zadłużenia konsumenta. Brak regulacji w tym zakresie powoduje,*

iz pozwany ma możliwość podejmowania działań, a tym samym naliczania ww. opłat według własnego uznania, bez zachowania określonej kolejności i terminów”.

Postanowienie stosowane przez ALMA MATER uprawnia Spółkę do obciążania konsumentów kosztami sporządzenia i przekazania upomnień oraz wezwań do zapłaty, przy czym postanowienie to nie precyzuje kosztów tych czynności, nie określa procedur stosowania upomnień i wezwań do zapłaty, w tym częstotliwości korzystania z tych środków.

Postanowienie to zatem godzi w interesy konsumentów w taki sam sposób jak przywołane postanowienia z rejestru. Tym samym uznać należy, że postanowienia te są tożsame.

Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów

Dla stwierdzenia przez Prezesa UOKiK stosowania praktyki określonej w art. 24 ust. 2 u.o.k.i.k. niezbędne jest wykazanie, że kwestionowane działania przedsiębiorcy godzą w zbiorowy interes konsumentów.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie objaśnia znaczenia pojęć „godzenia w interesy konsumentów” oraz „zbiorowego interesu konsumentów”, wskazując jedynie w art. 24 ust. 3, iż nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Nie ulega jednak wątpliwości, że działanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów wtedy, gdy wywołuje negatywne skutki w sferze ich praw i obowiązków. Natomiast przez interes zbiorowy należy rozumieć interes dotyczący konsumentów jako określonej zbiorowości. Stąd konkluzja, iż naruszenie zbiorowego interesu konsumentów ma miejsce wówczas, gdy negatywnymi skutkami działań przedsiębiorcy dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, mających status konsumentów. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów oznacza zatem narażenie na uszczerbek interesów znacznej grupy lub wszystkich konsumentów, poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą tak działania, jak i zaniechania. Ponadto, godzenie w zbiorowe interesy konsumentów może polegać zarówno na dokonaniu ich naruszenia, jak i na jedynie stworzeniu dla nich zagrożenia.

Kwestionowane w niniejszym postępowaniu działania Spółki godziły w interesy konsumentów rozumiane jako prawo do ukształtowania umów ze Spółką zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Na skutek zamieszczenia przez ALMA MATER we wzorcach umownych wskazanych w sentencji decyzji postanowień niedozwolonych, tj. postanowień, które kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, doszło bowiem do bezpodstawnego rozszerzenia zakresu uprawnień przedsiębiorcy (w tym uprawnienia do wprowadzania jednostronnych zmian istotnych cech świadczenia) i obarczenia ich nadmiernymi obciążeniami (głównie obciążeniami finansowymi).

W świetle przedstawionych powyżej okoliczności nie ulega wątpliwości, iż działania podejmowane przez Spółkę były dla konsumentów niekorzystne i godziły w ich interesy, w szczególności te o charakterze ekonomicznym.

W ocenie Prezesa UOKiK, nie ulega również wątpliwości, iż interesy konsumentów, w które – jak zostało wykazane powyżej – godziły kwestionowane działania Spółki, miały charakter zbiorowy. Praktyki stosowane przez ALMA MATER skierowane były bowiem do nieokreślonego kręgu konsumentów, których nie sposób jednoznacznie zidentyfikować. Działanie Spółki wymierzone było bowiem we wszystkich konsumentów, z którymi Spółka zawarła umowy zawierające postanowienia o treści zakwestionowanej w toku niniejszego postępowania, jak również w jej potencjalnych klientów, będących konsumentami w rozumieniu przepisów u.o.k.i.k.

Wykazanie, iż działania Spółki mają charakter bezprawny i naruszają zbiorowy interes konsumentów, przesądza, iż działania te mają charakter praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W stosunku do opisanych praktyk brak było przesłanek do uznania, że Spółka zaniechała ich stosowania. Ewentualne zmiany wprowadzane przez spółkę nie doprowadziły bowiem do wyeliminowania abuzywnego charakteru stosowanych postanowień. Należało zatem na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów orzec, że działania Spółki stanowią praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazać zaniechanie jej stosowania.

Stąd orzeczono jak w pkt. I sentencji decyzji.

Pkt II sentencji decyzji - kara pieniężna

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.i.k., Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 u.o.k.i.k., karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Z powołanego wyżej przepisu wynika, że kara pieniężna ma charakter fakultatywny. Zatem o tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje Prezes UOKiK w ramach uznania administracyjnego. Zwrócić należy uwagę, iż przepisy u.o.k.i.k. nie określają jakichkolwiek przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ww. ustawy te okoliczności, które Prezes Urzędu winien uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej, wymieniając w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Podkreślić należy, iż sankcja w postaci nałożenia kary może być na przedsiębiorcę nałożona niezależnie od tego, czy dopuścił się on naruszenia umyślnie, czy też nieumyślnie.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, przede wszystkim charakter naruszeń tj. stosowanie postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, w tym klauzul uznanych za niedozwolone na skutek postępowania, którego stroną (jako pozwany) było ALMA MATER, oraz ponowne naruszenie przepisów u.o.k.i.k., Prezes Urzędu uznał nałożenie kary pieniężnej w niniejszej sprawie za uzasadnione.

Zdaniem Prezesa UOKiK, działania podejmowane przez Spółkę w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, powinny były uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Pamiętać należy, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Spółka powinna zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych w taki sposób, by nie doprowadzić do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Należy przy tym powtórzyć, że ALMA MATER dopuściła się już wcześniej naruszenia zbiorowych interesów konsumentów polegającego na stosowaniu we wzorcach umownych postanowień, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, co zostało stwierdzone w prawomocnej decyzji Prezesa Urzędu z dnia 10 maja 2006 r. nr RWA-20-2006. Spółka powinna więc mieć świadomość istnienia rejestru klauzul niedozwolonych, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., oraz konieczności dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych do treści wpisów zamieszczanych w tym rejestrze. Ponadto, jak już wyjaśniono wyżej, w zakresie punktu I.3 i I.4 sentencji decyzji, Spółka dopuściła się stosowania klauzul tożsamyh z postanowieniem, którego abuzywność została stwierdzona w postępowaniu przed SOKiK przeprowadzonym przeciwko ALMA MATER. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy należy wskazać, że nie było możliwe, by Spółka nie miała świadomości, że stosowane przez nią postanowienia przytoczone w punkcie I.3 i I.4 sentencji decyzji są abuzywne, oraz że ich wykorzystywanie w stosunkach z konsumentami stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy należy wskazać na umyślne stosowanie praktyki przez Spółkę.

Podkreślić zatem należy, iż nakładana przez Prezesa Urzędu kara finansowa pełnić powinna funkcje: represyjną, prewencyjną i edukacyjną.

Ustalając wymiar kary należy wziąć przede wszystkim pod uwagę funkcję prewencyjną kar, w tym prewencję ogólną. Kara bowiem winna być ustalona tak, aby powstrzymywać przedsiębiorcę stosującego praktykę oraz innych przedsiębiorców przed stosowaniem w przyszłości tego typu praktyk w obrocie z konsumentami. Zachodzi zatem konieczność wymierzenia kary o takiej wysokości, która zniechęci przedsiębiorców do stosowania niedozwolonych postanowień umownych.

Przychód osiągnięty przez Spółkę w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji wyniósłzł (słownie:złotych). Maksymalna wysokość kary mogła zatem wynieść ok.zł.

Oszacowanie wysokości kary przebiegało dwuetapowo. Ustalając jej wymiar Prezes UOKiK w pierwszej kolejności dokonał bowiem oceny wagi stwierdzonych naruszeń i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej.

W punkcie I.3 i I.4 sentencji decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Spółkę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów określonych w art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 u.o.k.i.k., polegających na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych. W powyższym

kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez ALMA MATER zbiorowych interesów konsumentów polegało na stosowaniu postanowień umownych wpisanych do powszechnie dostępnego rejestru klauzul niedozwolonych. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości. Prezes Urzędu zważył, że w wyniku powyższego zachowania sytuacja konsumentów została osłabiona. Dokonując oceny wagi stwierdzonych naruszeń wziął pod uwagę, iż postanowienia wskazane w I.3 i I.4 sentencji decyzji uprawniają ALMA MATER do wprowadzania arbitralnych zmian istotnych cech świadczenia takich jak: zmiana nauczycieli, godzin czy miejsca prowadzenia zajęć. W ocenie Prezesa Urzędu, postanowienia te stanowią przejaw nierównorzędnego i nierzetelnego traktowania konsumentów. Ponadto, należy mieć na względzie, że w związku z tym, że opisane zmiany nie uprawniają konsumentów do rozwiązania umowy z przyczyn obciążających ALMA MATER, to po wprowadzeniu takich zmian konsumenci niezainteresowani kontynuowaniem kursu zmuszeni są nadal ponosić koszty nauki bądź odstąpić od umowy za zapłatą kary umownej. Wskazane postanowienia mogą zatem godzić również w ekonomiczne interesy konsumentów.

Prezes UOKiK uwzględnił fakt, że w oparciu o materiał zgromadzony w toku postępowania można wskazać, że naruszenie Spółki ma charakter długotrwały. Klauzule z pkt. I.3 i I.4 sentencji decyzji Spółka stosuje co najmniej od 2012 r. Do dnia wydania niniejszej decyzji klauzule te nie zostały wyeliminowane z wzorców umownych.

Prezes UOKiK oszacował, że łączna waga naruszeń wynikających ze stosowania postanowień określonych w pkt. I.3 i I.4 sentencji decyzji kształtuje się na poziomie% przychodu osiągniętego przez Spółkę w 2013 r., co stanowi kwotęzł.

Prezes Urzędu uznał przy tym, że wymierzaną Spółce karę pieniężną za stosowanie tych postanowień należy podwyższyć z uwagi na **umyślność naruszenia**, jakiego dopuściła się Spółka. Wskazane postanowienia są bowiem tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień niedozwolonych na skutek postępowania sądowego przeprowadzonego wobec Spółki (wyrok SOKiK z dnia 18 października 2006 r., sygn. akt: XVII Amc 13/06). Oznacza to, że Spółka pomimo przeprowadzonego przeciwko niej z powództwa Prezesa UOKiK postępowania sądowego stwierdzającego abuzywność postanowień jej wzorców umownych, w dalszym ciągu posługuje się klauzulami wpisanymi do rejestru postanowień niedozwolonych. Biorąc pod uwagę tę okoliczność Spółce należy przypisać winę umyślną za stwierdzone w niniejszej decyzji stosowanie postanowień wskazanych w pkt. I.3 i I.4 sentencji decyzji. Ta okoliczność uzasadnia **podwyższenie kwoty bazowej kary za te naruszenia o 100%**.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w niniejszej sprawie należało uwzględnić także jako okoliczność obciążającą fakt **powtórne stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów**. Decyzją nr RWA-20/2006 z dnia 10 maja 2006 r. Prezes UOKiK uznał już bowiem za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie przez Wiesława Brzozowego i Halinę Łysenko – prowadzących działalność gospodarczą w Ostrołęce jako wspólnicy spółki cywilnej Prywatna Placówka Oświatowo Wychowawcza

Szkoła Języków Obcych „ALMA MATER” s.c. we wzorcu umownym postanowienia wpisanego do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i nakazał zaniechanie jej stosowania. ALMA MATER Szkoła Języków Obcych Wiesław Brzozowy sp.j. z siedzibą w Ostrołęce powstała w wyniku przekształcenia ww. spółki cywilnej w spółkę jawną. Skutkiem przekształcenia spółki cywilnej w jawną jest kontynuacja praw i obowiązków przysługujących dotychczas wspólnikom przez spółkę jawną (art. 26 § 5 ustawy Kodeks spółek handlowych z dnia 15 września 2000 r. tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1030). Uznać zatem należało, że wydanie wobec wspólników spółki cywilnej decyzji administracyjnej stwierdzającej stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów może zostać uwzględnione przez Prezesa UOKiK przy wymiarze kary nakładanej za stosowanie analogicznej praktyki przez spółkę jawną powstałą w wyniku przekształcenia tej spółki cywilnej. Okoliczność ta, zdaniem Prezesa Urzędu, uzasadnia **podwyższenie nakładanej kary pieniężnej o 25%**.

Miarkując wysokość nakładanej kary, Prezes UOKiK uznał, iż przesłanki obciążające wpływają na **zwiększenie kwoty bazowej o 125%, co oznacza wyznaczenie tej kary na poziomie% przychodu** osiągniętego przez Spółkę w 2013 r.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia na Spółkę nałożona została kara w wysokości **3 769 zł (słownie: trzy tysiące siedemset sześćdziesiąt dziewięć złotych)**. Oznacza to, że nałożona na Spółkę kara pieniężna mieści się w granicach wyznaczonych przez art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.i.k. i jednocześnie **stanowi ok.%** kary, jaką Prezes Urzędu miał prawo nałożyć na przedsiębiorcę.

Z tych też względów orzeczono jak w pkt. II sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie.

Dyrektor
Delegatury UOKiK w Warszawie
Dorota Grudzień-Barbachowska
/podpis/